

משאב בלתי מוגבל

קורה לנו לא אחת, כהורים ואנשי חינוך, שאנו נתקלים בילדים שרבים על משאב מסוים ולא מובן על מה הם רבים למרות שיש מספיק לכווולם?! זה בא לידי ביטוי בצעצועים בין תינוקות, וזה בא לידי ביטוי אצל ילדים מבוגרים יותר שרבים על משאבים פשוטים יומיומיים. יש לכולם ובכול זאת רבים.

שמעתי פעם רעיון מקסים שא-לוהים ברא את העולם על בסיס העיקרון שככול שהמשאבים חיוניים יותר לאדם, כך הוא לא הגביל אותם. זאת, על מנת לצמצם מהחברה האנושית את הצורך להתעמת. כך הוא יצר את משאב החמצן שהוא הכי חיוני לקיום החיים, בכמות בלתי מוגבלת. כמו כן הוא יצר את משאבי המים והאדמה בכמות שהיא כמעט בלתי מוגבלת, כדי לאפשר חיים באופן מכובד וללא מאבקי כוח. דע עקא, המין האנושי במאבק מתמיד מאז ומעולם, גם ובעיקר במשאבים מוגבלים שהם בעלי ערך שולי לקיום המין האנושי (יהלומים, זהב, נפט וכו'). אך מסתבר שיצר ליבו גורם לאדם לריב עם שכנו גם סביב משאבים בלתי מוגבלים (אגב, גם כבוד הוא משאב בלתי מוגבל) - מדוע? ייתכן לומר שהסיפוק האנושי תלוי הרבה, כך מסתבר, בשאלת היחס שבין מה שיש לעצמי והאחר. במילים אחרות, הסיפוק האנושי נמדד ביכולת של העצמי להגדיל פערים בינו ובין האחר. עצוב! עצוב מאוד, אבל נודה שזו המציאות.

חכמנו לימדונו בפרקי אבות (פ"ד) שמה ש"מוציא את האדם מהעולם" הם ג' דברים: קנאה, תאוה וכבוד. גורמים אלו, שמקורם ביצרו של האדם, דוחפים אותו לפזול כל העת "לצלחת" של האחר.

התובנה שעולה מהדברים, באה לידי ביטוי באופן מובהק בפרשת לך-לך (בראשית פי י"ג), בסיפור מערכת היחסים המורכבת שבין לוט ואברהם על רקע שטח מקנה לצאן: "וַאֲבָרָם כָּבֵד מְאֹד בְּמִקְנֵה בְּקָסָף וּבְזָהָב... וְגַם לְלוֹט הַחֵלֶץ אֶת אֲבָרָם הֵיָה צֶאֱן וּבָקָר וְאֵהָלִים: וְלֹא נָשָׂא אֹתָם הָאָרֶץ לְשִׁבְתָּ יַחְדָּו פִּי הֵיָה רְכוּשָׁם רָב וְלֹא יָכְלוּ לְשִׁבְתָּ יַחְדָּו: וַיְהִי רִיב בֵּין רְעֵי מִקְנֵה אֲבָרָם וּבֵין רְעֵי מִקְנֵה לוֹט... " יש פה ביטוי קצת מליצי שהארץ אינה יכולה כביכול לשאת אותם מחמת הרכוש. ממש אבסורד. אין להם מקום!?

אברהם פונה ללוט ב-3 ערוצים כדי להשכין שלום. ראשית, הוא פותח בפנייה אישית ומרגשת ללוט: " אַל נָא תְהִי מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינֶיךָ וּבֵין רְעֵי וּבֵין רְעֵיךָ פִּי אֲנִשִּׁים אַחִים אֲנַחְנוּ". אחים אנחנו! למה נריב! אחרי כול מה שאברהם הדוד עושה למען לוט האחייני, אין לוט נרתע מלריב עם אברהם?! הטענה הזו אינה משכנעת את לוט.

אברהם מוסיף מימד נוסף: "הֲלֹא כָּל הָאָרֶץ לְפָנֶיךָ הִפְרָד נָא מֵעַלְיִי". למה לנו לריב על משאב בלתי מוגבל? – טענה רציונאלית ומשכנעת לכאורה, אולם כשם שטענה זו אינה משכנעת את התינוקות סביב משחק הצעצועים, כך אין היא משכנעת את לוט. כנראה שזה חלק מהטבע האנושי.

כשאברהם מתרשם שגם טענה זו אינה משכנעת, הוא מוסיף קומה נוספת לדבריו: "אִם הִשְׁמַאל וְאִימְנָה וְאִם הִימִין וְאִשְׁמְאִילָה". מה מוסיף אברהם בטענה זו? לכאורה הדברים פשוטים?! אם הם נפרדים ולוט הולך ימינה אברהם הולך שמאלה ולהיפך?! רש"י נותן לנו מימד של עומק לדבריו של אברהם: "בכל אשר תשב, לא אתרחק ממך ואעמוד לך למגן ולעזר". יש לנו אינטרס משותף להיפרד ולשבת אחד לצד השני. האינטרס הביטחוני. אברהם מנסה לשכנע את לוט בטענה משולבת, ולוט משתכנע לבסוף ונפרד מאברהם: "וַיִּבָּחַר לוֹ לוֹט אֶת כָּל כְּפָר הַיַּרְדֵּן וַיֵּסַע לוֹט מִקְדָּם וַיִּפְרְדוּ אִישׁ מֵעַל אֶחָיו".

מדהים ללמוד מסיפור של מריבה בין דוד ואחיין שעוסקת במשאב בלתי מוגבל, כיצד קשה ומורכב ליישב את הסכסוך. כמה אנרגיות, אמוציות וכבוד מושקעים סביב משאב שבהגדרתו איננו מוגבל! (לפחות באותה תקופה). אנו קוראים ולומדים, ולא תמיד מצליחים להפנים את העובדה שהדברים מתייחסים אל כול אחד ואחד מאתנו במקום הפרטי והאישי.